

HIỂU ĐÚNG VỀ VAI TRÒ GIÁO VIÊN DẠY NGOẠI NGỮ CHUYÊN NGÀNH

LÊ THÚY HẰNG*

I. Đặt vấn đề

Chắc hẳn mỗi giáo viên dạy ngoại ngữ chuyên ngành đều cảm thấy ngại ngùng khi phải thừa nhận rằng kiến thức về chuyên ngành của mình chưa đủ sâu và đủ rộng, để có thể truyền đạt được nhiều điều hơn nữa thông qua ngoại ngữ mình đang dạy. Đó là một trong những khó khăn mà các giáo viên dạy ngoại ngữ chuyên ngành đang gặp phải. Nhìn chung, có ba khó khăn mà một giáo viên dạy ngoại ngữ chuyên ngành thường gặp.

- Một là họ không được hướng dẫn giảng dạy ngoại ngữ chuyên ngành một cách chính thức.
- Hai là họ phải đương đầu với những lĩnh vực coi là mới đối với họ.
- Ba là vị thế giáo viên dạy ngoại ngữ của họ dường như chưa được hiểu đúng.

II. Tính xác thực và tính “chuyên môn hóa” của ngữ liệu dạy tiếng Anh chuyên ngành

Không ít người hiểu rất giản đơn rằng một giáo viên dạy tiếng Anh chuyên ngành là có thể dạy chuyên ngành bằng tiếng Anh, giống như các giáo viên dạy toán, lý, hóa ở các lớp song ngữ.

Thực chất, môn ngoại ngữ chuyên ngành là một môn học còn rất non trẻ. Ở thời kỳ đầu mới xuất hiện, các nhà biên soạn giáo trình không hề sử dụng tài liệu xác thực (authentic material) để thiết kế các bài học. Chẳng hạn như A. J. Herbert (1965) còn tự mình viết ra các bài đọc để đưa ngữ liệu ngôn ngữ vào, giống như ở các bài đọc dạy tiếng Anh thông thường. Hay như Allen và Widdowson (1974) còn cho rằng không nên dùng tài liệu xác thực trong tiếng Anh chuyên ngành để tránh những phức tạp trong cú pháp. Tuy nhiên, trong thực tế cần hiểu rằng bất kỳ văn bản nào (texts) được viết ra đều không phải với mục đích để dạy một thứ tiếng nào đó. Một văn bản là một thông điệp mà người viết muốn gửi tới người đọc. Thực ra, khi lấy bất kỳ một văn bản chuyên ngành nào để đưa vào dạy ngoại ngữ chuyên ngành, văn bản đó đã

* Th.S, Tổ Ngoại ngữ không chuyên, Trường Đại học Sư phạm Tp.HCM.

tự nhiên mất đi tính xác thực trong văn cảnh vốn có của nó. Vấn đề quan trọng là chúng ta phải coi văn bản chuyên ngành là một phần của quá trình dạy- học ngoại ngữ, không nên đặt vấn đề là văn bản này có “xác thực” hay không, mà phải là “có phù hợp với mục đích dạy – học một ngoại ngữ hay không”. Vì thế khi chọn một văn bản chuyên ngành nào đó để làm tài liệu dạy ngoại ngữ chuyên ngành, người giáo viên nên tự đặt câu hỏi “dùng tài liệu này để khai thác điều gì?”. Chẳng hạn khi giáo viên muốn minh họa các mẫu động từ, nên lựa chọn các bài đọc, các trích đoạn có chứa các mẫu động từ, càng nhiều càng tốt. Còn khi giáo viên muốn học sinh nhận biết các thông tin từ bài đọc, thì lại phải chọn bài đọc thế nào để các bài tập thực hành tiếng thiết kế theo nó càng gần với thực tế bao nhiêu càng tốt bấy nhiêu.

Hầu hết các giáo viên chỉ được đào tạo để dạy Tiếng Anh căn bản. Họ sẽ cảm thấy thực sự khó khăn khi phải đương đầu với những ngữ liệu chuyên ngành mà họ biết rất ít, và thậm chí chẳng biết gì, đặc biệt là các ngành khoa học tự nhiên, kỹ thuật ứng dụng hay kinh tế, y khoa... Một câu hỏi được đặt ra là: các giáo viên dạy tiếng Anh chuyên ngành có cần phải nắm được các khái niệm chuyên ngành không? Câu trả lời phải là “Có”. Tuy nhiên, chúng ta nên xem xét vấn đề này trong một văn cảnh rộng hơn để tìm ra một câu trả lời có lý hơn. Chúng ta nên đặt câu hỏi là: các ngữ liệu chuyên ngành có cần phải “chuyên môn hóa” sâu không? Loại kiến thức chuyên ngành nào một giáo viên dạy tiếng Anh chuyên ngành cần phải có?

Theo kinh nghiệm biên soạn một số giáo trình tiếng Anh chuyên ngành ở trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh, và trường ĐHDLVăn Hiến người viết thấy rằng rất khó tìm được các bài đọc có nội dung sâu về chuyên ngành lại có được sự phù hợp về mặt ngôn ngữ. Không có một mối liên hệ rõ ràng giữa cấu trúc ngữ pháp với kiến thức chuyên ngành. Trong các tài liệu chuyên ngành, cấu trúc văn bản thường rất chặt chẽ, văn phong thường rất trang trọng, khối lượng thuật ngữ rất lớn thường gây cảm giác nặng nề cho người học. Nguyên nhân gây khó hiểu lại là ở kiến thức chuyên ngành chứ không phải ở kiến thức ngôn ngữ. Khi gặp những bài đọc có nội dung chuyên ngành sâu, có thể lúc đầu sinh viên sẽ thấy hào hứng vì họ hy vọng có thể khai thác được điều gì mới mẻ. Song hứng thú của họ sẽ mau chóng tan đi, nếu họ phải vật lộn với một mớ thuật ngữ, giải thích nhiều khái niệm mới bằng vốn tiếng Anh ít ỏi, mà lại không trông đợi được mấy vào sự giúp đỡ của giáo viên. Chính vì lý do đó mà ngữ liệu chuyên ngành nên được lựa chọn phù hợp với khả năng hiểu biết về chuyên ngành và năng lực của giáo viên. Nếu giáo viên cảm thấy không thể xoay sở được với những bài có nội dung quá sâu về chuyên ngành, thì không nên sử dụng chúng. Trình độ hiểu biết về chuyên ngành của giáo viên sẽ là *yếu tố quan trọng nhất* quyết định hiệu quả của quá trình dạy – học tiếng Anh chuyên ngành, và phải là cơ sở để giáo viên lựa chọn tài liệu. Chính vì lý do đó, các giáo

viên dạy tiếng Anh chuyên ngành đồng thời là những người biên soạn tài liệu thường thành công hơn các giáo viên khác trong việc giảng dạy của mình.

Vậy thì một giáo viên dạy tiếng Anh chuyên ngành cần phải có trình độ chuyên ngành sâu đến mức nào?

III. Giáo viên dạy tiếng Anh chuyên ngành cần hiểu chuyên ngành sâu đến đâu?

Theo Hutchinson và Waters (1987), tác giả của rất nhiều bộ sách giáo khoa Tiếng Anh, thì một giáo viên dạy tiếng Anh chuyên ngành cần phải có ba yếu tố sau:

- Một thái độ tích cực đối với chuyên ngành, luôn sẵn sàng tìm hiểu một cách thấu đáo.

- Một trình độ hiểu biết các nguyên lý quan trọng của chuyên ngành ở mức độ cơ bản nhất.

- Một khả năng vận dụng những kiến thức chuyên ngành mình đã biết vào bài giảng.

Ba yếu tố trên rất cần để người giáo viên có thể “hỏi được những câu hỏi thông minh” (Hutchinson, 1987). Chẳng hạn khi dạy bài **Điện hạt nhân** (trang 102), giáo trình *English for Physics*, giáo viên không cần phải nắm vững chu trình hoạt động của một lò phản ứng hạt nhân, nhưng phải có khả năng đặt được các câu hỏi như:

- Nhà máy điện hạt nhân khác với một nhà máy điện sử dụng nhiên liệu thông thường thế nào?

- Nhiên liệu sử dụng là nguyên tố hoá học nào?

- Các bộ phận chính của một lò phản ứng hạt nhân là gì?

- Ảnh hưởng của lò phản ứng hạt nhân đối với môi trường ra sao?

Việc sử dụng các khái niệm, nguyên lý cơ bản của chuyên ngành để làm ngữ liệu dạy tiếng sẽ giúp giáo viên không lúng túng, nhờ đó có thể tự tin mà khai thác các ngữ liệu ngôn ngữ một cách hiệu quả. Trái lại, lựa chọn ngữ liệu chuyên ngành khó sẽ gây khó khăn cho giáo viên cả trong việc hiểu chuyên ngành, lẫn khai thác ngữ liệu ngôn ngữ. Bài số 8 “**Một vài trường hợp đặc biệt của định luật thứ nhất của nhiệt động lực học**” trong *English through Conceptual Physics* là một ví dụ. Giáo viên chưa nắm được nhiệt động lực học là gì, và cũng không hiểu gì về định luật thứ nhất của nhiệt động lực học thì làm sao có thể hiểu được điều đặc biệt trong bốn trường hợp nêu trong bài. Nói tóm lại, một giáo viên dạy tiếng Anh chuyên ngành không thể, và không nên là một giáo viên dạy chuyên ngành. Thế nhưng, người giáo

viên dạy tiếng Anh chuyên ngành ấy cũng không thể dừng lại với những gì mà anh ta đã biết về chuyên ngành. Để đáp ứng kịp với nhu cầu của người học và cập nhật hóa thông tin, giáo viên phải luôn tìm tòi, mở rộng hiểu biết về chuyên ngành trên cơ sở những gì mình đã biết. Chắc hẳn có nhiều giáo viên sẽ ngạc nhiên khi thấy mình hiểu ra nhiều hơn về chuyên ngành thông qua việc dạy tiếng Anh chuyên ngành và trao đổi với sinh viên. Quan trọng là cần phải coi quá trình dạy – học tiếng Anh chuyên ngành là quá trình trao đổi hai chiều giữa giáo viên và học sinh, dựa trên cơ sở những hiểu biết sẵn có của giáo viên và nỗ lực giúp giáo viên hiểu sâu, hiểu rộng hơn về chuyên ngành, thể hiện ở hứng thú của học sinh với vấn đề mà giáo viên đặt ra trong bài học.

Từ những lý giải trên, chúng ta cũng cần phải có một cách nhìn khác đi đối với một giáo viên dạy tiếng Anh chuyên ngành. Đừng đánh giá họ ở góc độ một chuyên gia của chuyên ngành. Họ là giáo viên dạy ngoại ngữ thông qua những ngữ liệu chuyên ngành mà họ có hiểu biết. Để việc dạy tiếng Anh chuyên ngành có hiệu quả, cần thiết lập một mối liên hệ tích cực giữa giáo viên tiếng Anh và giáo viên chuyên ngành. Chưa chắc một chuyên gia xuất sắc về chuyên ngành lại có thể trở thành một người trợ giúp hiệu quả cho một giáo viên dạy ngoại ngữ chuyên ngành. Quan trọng nhất là cả hai bên phải hiểu rằng họ cần một sự hợp tác song phương. Chuyên gia về chuyên ngành giúp giáo viên ngoại ngữ tìm hiểu kỹ hơn những nhu cầu mà người học cần, ngược lại, giáo viên ngoại ngữ lại có thể giúp chuyên gia chuyên ngành nhận thức đúng những vấn đề về ngôn ngữ mà người học đang vướng phải khi học môn ngoại ngữ chuyên ngành. Ngoài ra, giáo viên dạy ngoại ngữ chuyên ngành cũng cần phải xây dựng sự hợp tác của chính người học, phải tìm hiểu vì sao người học lại cần những tài liệu chuyên ngành ấy. Người học thường mong sao họ có thể dùng được tiếng Anh để đáp ứng những nhu cầu chuyên môn như đọc sách, hiểu các thông tin chuyên ngành trên mạng, trao đổi thảo luận bằng tiếng Anh trong các buổi hội thảo có người nước ngoài v.v... Chính vì vậy, họ trông đợi các giáo viên dạy tiếng Anh chuyên ngành hướng dẫn họ cách giao tiếp bằng tiếng Anh, tìm hiểu tài liệu chuyên ngành thông qua việc phân tích ngôn ngữ, chứ họ không đợi giáo viên cung cấp tri thức chuyên ngành cho họ.

Nói tóm lại, việc áp dụng các phương pháp dạy học có tính phối hợp sẽ làm cho hoạt động dạy – học ngoại ngữ chuyên ngành thú vị hơn, rút ngắn khoảng cách giữa giáo viên với chuyên ngành và người học.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Allen, J. P. B and Widdowson, H. G (1974), 'Teaching the Communicative use of English' in *International Review of Applied Linguistics XII*, 1.
2. Herbert, A. J (1965), *The Structure of Technical English*, Longman.
3. Hutchinson, T and Waters (1987), A, *English for Specific Purposes*, Cambridge University Press.

Tóm tắt:

Hiểu đúng về vai trò giáo viên dạy ngoại ngữ chuyên ngành

Nhiều giáo viên dạy ngoại ngữ chuyên ngành nói chung, và tiếng Anh chuyên ngành nói riêng cảm thấy thiếu tự tin trong việc giảng dạy. Sau đây là 3 khó khăn mà họ thường phải đương đầu:

- Không được hướng dẫn phương pháp dạy ngoại ngữ chuyên ngành
- Phải đối phó với một lĩnh vực chuyên ngành mới
- Có một sự đánh giá sai lệch về vai trò của một giáo viên ngoại ngữ chuyên ngành

Trong phạm vi bài viết này người viết muốn trình bày quan điểm đánh giá tính xác thực của ngữ liệu dùng trong dạy-học ngoại ngữ chuyên ngành. Từ đó, người viết nhấn mạnh rằng "tính phù hợp với mục đích học tập" của ngữ liệu mới là quan trọng.

Abstract:

PROPER UNDERSTANDING OF ESP TEACHER'S ABILITIES

Most ESP teachers feel unselfconfident in teaching English. They often face three common problems:

- The lack of an officially-made guide- not having been trained officially
- Confronting the new realm of knowledge
- A misunderstanding of the ESP teacher's abilities

In this article, the writer would like to express her opinions about what is meant by "using an authentic text" in teaching-learning ESP. Hereby she tries to emphasize the concept of "suitability to the learning purpose" of "authentic material" used in ESP teaching.